

SISTEMATICA, ECOLOGIA, RĂSPÂNDIREA ȘI STATUTUL DE OCROTIRE AL SPECIILOR DE MAMIFERE (MAMMALIA) DIN OLTENIA

SYSTEMATICS, ECOLOGY, DISTRIBUTION AND CONSERVATION STATUTE OF THE MAMMAL SPECIES (MAMMALIA) FROM OLTENIA

DUMITRU MURARIU

Abstract

Large area and diversity of natural or cultivated ecosystems in Oltenia allow the presence of 53 mammal species. Trends of evolution of populations suggest an increase number of individuals for 7 species – 5 of them as a result of the national protection measures. Other 17 species have stable populations and 29 species are considered with decline or drastic decline. A number of 35 species are included in a national regulation to be protected and 8 of them are of the European Community interest.

Key words: mammals, systematics, tendency of populations' evolution, ecology, distribution, conservation

Cuvinte cheie: mamifere, sistematică, tendința de evoluție a populațiilor, ecologie, răspândire, conservare.

INTRODUCERE

Prin deținerea tuturor formelor importante de relief din țară (munte, dealuri, podiș, câmpie și luncă), Oltenia cuprinde ecosisteme naturale și cultivate, extrem de variate și particulare, între altele menționând existența peșterilor, situate mai ales la vest de Jiu. Văile Oltului, Gilortului, Jiului și Motrului sunt locuri excelente pentru o serie de reprezentanți ai mamiferelor mici, mijlocii și mari.

Climatul de tip temperat-continental are influențe mediteraneene în vestul Olteniei, în contrast cu zona răsăriteană, în care iernile sunt mai aspre. Diferențele de climat sunt remarcate și după altitudine, în zona montană și subcarpatică dsprimăvărându-se mai târziu decât în Câmpia și în Lunca Dunării, cu ierni mai scurte și veri secetoase.

Factorii favorabili de relief, climat și hrană din diversitatea ecosistemelor Olteniei au permis stabilirea unor relații ecologice de tip special ale speciilor de mamifere între ele și ale acestora cu alte viețuitoare.

Primele raportări asupra faunei de mamifere din Oltenia au aparținut lui CĂLINESCU (1931), care de exemplu pentru liliacul cu aripi lungi (*Miniopterus schreibersii*) indica "... peșteri, scorburi de copaci, în păduri, ruini și poduri de clădiri mari, în Oltenia (Tismana Gorj, în peștera și podul mănăstirii)...". Lucrări mai aprofundate au realizat DUMITRESCU și colab. (1953 și 1955). Dar cea mai cuprinzătoare lucrare despre lilieci din fauna României, cu importante date și despre cei din Oltenia a fost publicată de DUMITRESCU et al. (1962 – 1963), citând: *Rhinolophus ferrumequinum*, *R. hipposideros*, *R. euryale*, *R. blasii*, *Myotis myotis*, *M. oxygnatus*, *M. bechsteini*, *M. capaccinii*, *Miniopterus schreibersii*, *Nyctalus noctula* și *Plecotus auritus*.

BAZILESCU (1971 a și b, 1977) a studiat lilieci din Oltenia și a prezentat în teza de doctorat (pag. 10-11 – rezumat) "... 18 specii de chiroptere, cuprinse în 8 genuri și 2 familii", în plus față de lista alcătuită de DUMITRESCU et al (op. cit.) fiind: *Myotis emarginatus*, *M. mystacinus*, *Nactalus leisleri*, *Plecotus austriacus*, *Barbastella barbastellus*, *Vespertilio murinus* și *Pipistrellus pipistrellus*.

O sinteză asupra vertebratelor din colecțiile Muzeului Olteniei au publicat BAZILESCU și colab. (1980), în care mamiferele sunt reprezentate prin 55 de specii din ordinele: Insectivorea, Chiroptera, Lagomorpha, Rodentia, Artiodactyla și Carnivora. Desigur, între cele 55 de specii, unele sunt din afara Olteniei (ex., *Muscardinus avellanarius* de la Cluj; *Cricetus cricetus* de la Babadag; *Spalax leucodon* din Muntenia; *Vormela peregusna* din Dobrogea etc.).

MURARIU (1989), prezentând influența factorilor antropici asupra faunei de mamifere sălbatice de pe Insula Ostrovul Mare (județul Mehedinți) a notat, între altele și prezența în zonă a 28 specii de mamifere astfel: 4 de insectivore, 3 de chiroptere, una de lagomorfe, 12 de rozătoare, 6 de carnivore și două de artiodactyle. Lucrarea amintită sublinia degradările ecologice în condițiile amplasării unor obiective industriale (ex., Hidrocentrala "Porțile de Fier II"), prin compararea situației faunei de mamifere din aceleași locuri, la o diferență de numai 4 ani înainte de începerea șantierului.

MURARIU (2000) a notat că "...a cercetat mai mulți ani, din punct de vedere faunistic dar și ecologic, mamiferele mici din Câmpia Română, Oltenia și Moldova. Apoi, POPESCU et al (2001), MURARIU (2004), MURARIU et al (2005) au raportat diferite specii de mamifere (din ordinele Lagomorpha, Rodentia, Artiodactyla și Carnivora) de pe teritoriul României, o parte din ele fiind din Oltenia.

Prin prezenta lucrare aducem completări în privința prezenței unor specii de mamifere, cu citări de localități din Oltenia, evidențiem câteva aspecte ecologice legate de viața mamiferelor în această zonă, estimăm tendințele de evoluție ale populațiilor fiecărei specii și precizăm statutul lor de ocrotire pe plan național și (după caz) - internațional.

MATERIAL ȘI METODĂ DE LUCRU

Deplasările pe teren în Oltenia și cercetarea mamiferelor din zonă au început din anul 1978, cu ocazia implicării specialiștilor de la Muzeul Național de Istorie Naturală “Grigore Antipa” din București în studiul complex dinaintea deschiderii șantierului “Porțile de Fier II” din Ostrovul Mare, jud. Mehedinți. Ele au continuat apoi în județele Olt și Dolj.

Am efectuat 138 zile deplasări pe teren, după cum urmează:

- în jud. Mehedinți = 4 deplasări la Gura Motrului și în Ostrovul Mare: - 21 – 29 sept. 1978; 21 – 26 sept. 1981; 27 iunie – 2 iulie 1984; 24 – 29 sept. 1984; **total = 26 zile;**

- în jud. Dolj = 17 deplasări în localitățile Calopăr – pădurea Cobia, Bistreț, Dăbuleni, Ciupercenii Vechi: 15 – 25 febr. 1981; 12 – 15 mai 1981; 18 – 22 august 1981; 30 nov. – 2 dec. 1981; 18 – 24 febr. 1982; 22 – 25 martie 1982; 6 – 10 sept. 1982; 6 – 11 dec. 1982; 7 – 12 martie 1983; 29 martie – 2 aprilie 1983; 27 – 30 iunie 1983; 14 – 19 sept. 1983; 3 – 5 oct. 1983; 23 – 29 ian. 1984; 25 – 29 martie 1985; 25 – 28 sept. 1985; 26 – 30 dec. 1985; **total = 82 zile;**

- în jud. Olt = 8 deplasări în localitățile Reșca-Romila, Corabia, Canton 3 – Nisipuri; Corbu, Scornicești și Pădurea Sarului: 19 – 23 martie 1980; 16 – 21 iunie 1980; 1 – 6 sept. 1980; 6 – 10 oct. 1981; 18 – 22 iunie 1982; 27 sept. – 3 oct. 1982; 10 – 15 iunie 1983; **total = 39 zile.**

Speciile de mamifere au fost fie colectate și conservate pentru colecții (497 exemplare de insectivore și rozătoare), fie prinse vii, marcate, eliberate și recapturate pentru estimarea densității populațiilor și a ritmului de activitate. O serie de mamifere mici au fost identificate din analiza a peste 4000 ingluvii de *Asio otus*, rezultatele fiind publicate de MURARIU și colab. (1982). În sfârșit, mamiferele mijlocii și mari au fost identificate pe baza urmelor, culcușurilor, a lășăturilor și informațiilor primite de la localnici și silvici.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

I. Situația sistematică a mamiferelor din Oltenia.

Pe seama datelor obținute din colectări și observații în cele 138 zile de lucru raportăm pentru Oltenia existența a 53 specii de mamifere, aparținând la 39 genuri din 18 familii (Tab. 1):

Tabelul 1

Prezentarea listei mamiferelor din Oltenia, pe taxoni.

Ordinul	Famiile	Genurile	Speciile
INSECTIVORA	Erinaceidae Talpidae Soricidae	<i>Erinaceus</i> <i>Talpa</i> <i>Sorex</i>	<i>E. concolor</i> <i>T. europaea</i> <i>Sorex araneus</i> <i>Sorex minutus</i> <i>Neomys fodiens</i> <i>Neomys anomalus</i> <i>Crocidura leucodon</i> <i>Crocidura suaveolens</i>
CHIROPTERA	Rhinolophidae Vespertilionidae	<i>Rhinolophus</i> <i>Myotis</i> <i>Plecotus</i> <i>Eptesicus</i> <i>Nyctalus</i> <i>Pipistrellus</i> <i>Miniopterus</i>	<i>R. ferrumequinum</i> <i>R. hipposideros</i> <i>R. mehelyi</i> <i>M. myotis</i> <i>M. daubentonii</i> <i>P. auritus</i> <i>P. austriacus</i> <i>E. serotinus</i> <i>N. noctula</i> <i>P. nathusii</i> <i>P. pipistrellus</i> <i>M. schreibersii</i>
LAGOMORPHA	Leporidae	<i>Lepus</i>	<i>L. europaeus</i>
RODENTIA	Sciuridae Myoxidae Cricetidae Arvicolidae	<i>Sciurus</i> <i>Spermophilus</i> <i>Muscardinus</i> <i>Dryomys</i> <i>Eliomys</i> <i>Cricetus</i> <i>Clethrionomys</i> <i>Arvicola</i> <i>Microtus</i>	<i>S. vulgaris</i> <i>S. citellus</i> <i>M. avellanarius</i> <i>D. nitedula</i> <i>E. quercinus</i> <i>C. cricetus</i> <i>C. glareolus</i> <i>A. terrestris</i> <i>M. subterraneus</i> <i>M. arvalis</i>

	Muridae	<i>Ondatra</i> <i>Apodemus</i>	<i>O. zibethicus</i> <i>A. sylvaticus</i> <i>A. flavicollis</i> <i>A. agrarius</i> <i>A. uralensis</i>
		<i>Rattus</i> <i>Mus</i>	<i>R. norvegicus</i> <i>M. musculus</i> <i>M. spicilegus</i> <i>M. minutus</i>
	Spalacidae	<i>Micromys</i> <i>Spalax</i>	<i>S. microphthalmus</i> <i>S. subtilis</i>
	Zapodidae	<i>Sicista</i>	
CARNIVORA	Canidae	<i>Canis</i> <i>Vulpes</i>	<i>C. aureus</i> <i>V. vulpes</i>
	Mustelidae	<i>Meles</i> <i>Lutra</i>	<i>M. meles</i> <i>L. lutra</i>
		<i>Martes</i> <i>Mustela</i>	<i>M. martes</i> <i>M. putorius</i> <i>M. nivalis</i>
	Felidae	<i>Felis</i>	<i>F. silvestris</i>
ARTIODACTYLA	Suidae	<i>Sus</i>	<i>S. scrofa</i>
	Cervidae	<i>Cervus</i> <i>Capreolus</i>	<i>C. dama</i> <i>C. capreolus</i>
Total = 6 ordine	18 familii	39 genuri	53 specii

Cunocând că în fauna României sunt raportate 103 specii de mamifere, cele 52 de specii colectate sau observate în Oltenia reprezintă 51,5%, ceea ce înseamnă ceva mai mult de jumătate din speciile din întreaga țară. Este o confirmare a notării din introducerea privind existența în zonă a tuturor formelor de relief, cu habitate extrem de variate și particulare, între altele menționând existența peșterilor (deosebit de importantă pentru fauna chiropterologică). Speciile de mamifere terestre și amfibii găsesc condiții optime în zonele împădurite, în Lunca Dunării și de-a lungul văilor Oltului, Gilortului, Jiului, Motrului și a cursurilor mai mici de apă. Evident, ecosistemele cultivate (agricole, pepiniere și livezi) oferă și ele condiții optime, în special pentru speciile de arvicole și muride.

II. Date ecologice asupra mamiferelor din Oltenia, cu estimarea tendinței populațiilor și notarea statutului de ocrotire al fiecărei specii.

Ordinul **INSECTIVORA** BOWDICH, 1821

Familia **Erinaceidae** BONAPARTE, 1838

Erinaceus concolor Martin, 1838 (ariciul răsăritean) își găsește bune refugii în ecosistemele de pădure din Oltenia, dar și în Lunca Dunării, apoi în locuri înțelenite și chiar pe dunele de nisip cum sunt cele de la Cantonul 3-Nisipuri (Ot.) de unde am și colectat un exemplar. Specia a mai fost observată de noi în Ostrovul Mare și la Gura Motrului (Mh.). Asemenea locuri, pe de o parte sunt bogate în râme, coleoptere, miriapode, melci și limacși - principalele componente ale hranei sale, iar pe de altă parte îi permit găsirea cu ușurință a refugiuilor: mici denivelări ale solului, frunzar, desigur ierburilor etc.

În ciuda faptului că indivizii populațiilor sale sunt permanent expuse presiunii antropice (ex. jocul copiilor cu „ghemul” de țepi sau credințele greșite după care ariciul ar controla cuibarele psărilor domestice), dar și vânării de către vulpi, bursuci, dihuri, mistreți și deci înregistrează importante scăderi numerice, încă nu se bucură de vreo lege a conservării sale nici pe plan național, nici internațional.

Familia **Talpidae** GRAY, 1825

Talpa europaea LINNAEUS, 1758 (cârțița) preferă zonele umede sau bogate în humus, în care hrana sa preferată (râme, larve și insecte adulte, melci, miriapode și alte mici nevertebrate) există din belșug, iar săparea galeriilor se face cu relativă ușurință. Ostrovul Mare, Corabia, Corbu, Scornicești, Bistreț, Ciupercenii Vechi, Cobia, pădurea Sarului, Gura Motrului sunt numai câteva din localitățile în care am observat prezența sigură a cârțiței.

Cu toate incriminările de degradare a pajiștilor prin ridicarea de mușuroaie sau de uscare a puietilor din pepiniere și a plantelor din grădini, cârțița îndeplinește un important rol în respectivele ecosisteme, prin favorizarea ventilării solului, a pătrunderii apelor din precipitații și mai ales prin schimbul de sol de la diferite orizonturi, chiar prin scoaterea mușuroaielor. Nu se bucură de vreo lege națională sau internațională de ocrotire.

Familia **Soricidae** (GRAY, 1821)

Sorex araneus LINNAEUS, 1758 (chițcanul comun) este răspândit în mai toate tipurile de ecosisteme din Oltenia: păduri, locuri deschise și uscate sau cu grad ridicat de umiditate, pe marginile râurilor, mlaștinilor și bălților, în general în soluri bogate în humus, în care își poate săpa cu ușurință galeriile și în care trăiesc nevertebrate mărunte: larve și insecte adulte, miriapode, râme, melci, păianjeni etc. Noi am colectat șapte exemplare din Ostrovul Mare, Gura Motrului și

Scornicești. Alte 15 exemplare de *S. araneus* au fost identificate din ingluviile de *Asio otus*, colectate din pădurea Braniște (Dj.).

Populațiile acestei specii înregistrează un declin drastic și cu toate acestea încă nu figurează în vreo lege (națională sau internațională) de conservare.

Sorex minutus LINNAEUS, 1766 (chițcanul pitic) preferă aceleași tipuri de ecosisteme, cu aceleași componente ale hranei ca cele menționate pentru specia *S. araneus*, dar are populații mai mici și mai izolate. Totuși, putem aprecia că preferă malurile împădurite și cu vegetație ierboasă, de-a lungul râurilor din Oltenia.

Declinul numeric drastic al populațiilor sale încă n-a trezit interesul protecționiștilor de a trece această specie în vreo lege națională sau internațională de ocrotire.

Neomys fodiens (PENNANT, 1771) (chițcanul de apă) este o specie amfibie, cunoscut fiind faptul că, între altele se hrănește și cu pește. Este un excelent înotător și pentru a imobiliza peștii îi mușcă de după cap, odată cu mușcătura inoculând și saliva, veninoasă, cu care paralizază prada. Există deci în mai toată Oltenia, de-a lungul cursurilor de apă, ira noi am colectat un exemplar de la Gâtanu – în Lunca Dunării.

Spre deosebire de speciile precedente de chițcani, cel de apă este trecut în Cartea Roșie a Vertebratelor din România, ca specie cu declin drastic în populațiile sale, cu număr extrem de mic de indivizi.

Neomys anomalus CABRERA, 1907 (chițcanul de mlaștină) este de asemenea amfibiu, dar ceva mai independent de cursurile de apă; hrana sa principală constă din nevertebrate terestre. Apoi, adaptările evidente (ex., franjurile de păr de pe laturile degetelor și ale cozii) la *N. fodiens* pentru înot sunt mult atenuate la *N. anomalus*.

Specia are populații mici, cu evoluție spre declin drastic și ca urmare, până în prezent figurează doar în Cartea Roșie a Vertebratelor din România.

Crociodura leucodon (HERMANN, 1780) (chițcanul de câmp; cârticioara) preferă habitatele cu plante spontane, între care urzicile sunt dominante. Marginile de drumuri, dintre parcelele agricole, dar fără lucrări agrotehnice sunt de asemenea locuri optime pentru adăpostul și hrana acestei specii. Consumă cu precădere larve și insecte în timpul verii, și râme în timpul iernii. Am colectat două exemplare și am observat un alt exemplar în liziera pădurii Braniște din nordul localității Bistreț (Dj.).

Are populații atât de mici și cu puțini indivizii, încât în repetatele deplasări pe teren în Oltenia n-am colectat decât 5 exemplare de la Cobia și Bistreț (Dj.). Specia înregistrează declin drastic în numărul de indivizi ai micilor populații din fauna țării și deocamdată nu figurează decât în Cartea Roșie a Vertebratelor din România. *Crociodura suaveolens* (PALLAS, 1811) (chițcanul de grădină) are populații mai mari decât ale speciei *C. leucodon*, preferă aceleași habitate și aceleași componente ale hranei. În mai toate localitățile notate la partea cu metode și material de lucru am colectat câte cel puțin un exemplar de *C. suaveolens*.

Și populațiile acestei specii de chițcani înregistrează un drastic declin numeric, specia figurând în Cartea Roșie a Vertebratelor din România.

Ordinul **CHIROPTERA** BLUMENBACH, 1779

Pentru toate speciile de lilieci din Oltenia trebuie notată preferința lor pentru ecosistemele subterane, peșterile din Mehedinți fiind cele mai căutate adăposturi. Dar *Myotis daubentonii*, *Nyctalus noctula* și speciile de *Pipistrellus* se adăpostesc cu precădere în scorburile arborilor, în podurile caselor, chiar în cămări și pe sub stive de lemne.

Familia **Rhinolophidae** BELL, 1836

Rhinolophus ferrumequinum (SCHREBER, 1774) (liliacul mare cu nas potcoavă) obișnuiește să hiberneze în peșteri, iar coloniile de creștere a puilor pot fi în oricare alte tipuri de adăposturi din vecinătatea habitatelor de hrănire: liziere, pajiști, stufărișuri, localități rurale.

Având populațiile cu tendință de declin drastic în numărul de indivizi, figurează atât în legislația românească (Legea 167/2000 și Cartea Roșie a Vertebratelor din România), cât și în Anexele I și II ale Directivei Habitatelor a Consiliului Uniunii Europene.

Rhinolophus hipposideros (BECHSTEIN, 1800) (liliacul mic cu nas potcoavă) preferă aceleași habitate de adăpostire și de hrănire ca cele menționate pentru specia *R. ferrumequinum*.

Deoarece înregistrează un drastic declin numeric al populațiilor sale, specia figurează atât în legislația românească (Legea 167/2000 și Cartea Roșie a Vertebratelor din România), cât și în Anexele I și II ale Directivei Habitatelor a Consiliului Uniunii Europene.

Rhinolophus mehelyi MATSCHIE, 1901 (liliacul lui Méhely) este o specie cu foarte mici și izolate populații, până în anul 2004 nefiind semnalată decât din București și Dobrogea. În anul 2004 a fost identificată cu ajutorul detectorului de lilieci, de-a lungul Dunării, în dreptul localității Ciupercenii Vechi (Dj.). Se adăpostește și în peșteri, dar și în fisuri de stânci, în scorburi și în crăpături de ziduri.

Tendința populațiilor acestei specii este de declin drastic și de aceea figurează atât în legislația românească (Legea 167/2000 și Cartea Roșie a Vertebratelor din România), cât și în Anexele I și II ale Directivei Habitatelor a Consiliului Uniunii Europene.

Familia **Vespertilionidae** (GRAY, 1821)

Myotis myotis (BORKHAUSEN, 1779) (liliacul mare cu bot ascuțit; liliacul mare cu urechi de șoarece) se adăpostește în peșteri și fisuri de stânci pentru iarnă, iar vara caută scorburile arborilor, podurile și turlele bisericilor – lizierele de pădure și luminile stradale fiind și locurile pentru zborurile de hrănire.

Deoarece înregistrează un drastic declin al populațiilor, asemenea speciilor precedente de lilieci se bucură și aceasta de măsuri atât naționale și internaționale de conservare: Legea 167/2000 și Cartea Roșie a Vertebratelor din România, și figurează în Anexele I și II ale Directivei Habitadelor a Consiliului Uniunii Europene.

Miotys daubentonii (KUHL, 1819) (liliacul de apă; liliacul lui daubenton) este tipic lacurilor și heleșteelor înconjurate de păduri, tufișuri sau stufărișuri. Preferă adăposturile din scorburile arborilor, dar și podurile locuințelor din mediul rural (ex., la Bistreț și Ciuperceni (Dj.).

Asemenea tuturor speciilor de lilieci suportă presiunea antropică prin degradarea habitatelor, poluarea apelor, neînregistrând creșteri ale populațiilor. Figurează numai în Legea 167/2000 și Cartea Roșie a Vertebratelor din România.

Plecotus auritus (LINNAEUS, 1758) (liliacul urecheat brun) a fost identificat de noi numai în vecinătatea pădurii Braniște din nordul localității Bistreț și în Lunca Dunării la Gătanu (Dj.).

Este o specie cu foarte mici populații și figurează în Legea 167/2000 și în Cartea Roșie a Vertebratelor din România.

Plecotus austriacus (FISCHER, 1829) (liliacul urecheat cenușiu) este slab reprezentat în fauna României, iar în Oltenia l-am identificat numai la Gura Motrului (Mh.).

Populațiile sale înregistrează declin drastic al numărului de indivizi și figurează în Legea 167/2000 și în Cartea Roșie a Vertebratelor din România.

Eptesicus serotinus SCHREBER, 1774 (liliacul cu aripi late) trăiește în luncile râurilor din Oltenia și de-a lungul Dunării, refugiile preferate fiind casele din mediul rural. În poduri nu stă agățat de suport pentru a atârna cu capul în jos, ci se ascunde printre scândurile din astereală.

Are populații mici, înregistrează o scădere drastică a numărului de indivizi și figurează în Legea 167/2000 și în Cartea Roșie a Vertebratelor din România.

Nyctalus noctula (SCHREBER, 1774) (liliacul de amurg) este o specie despre care se poate spune că există în toată Oltenia, ocupând în mod deosebit refugiile din podurile locuințelor din mediul rural, dar intră și în scorburile, și ocazional – în peșteri.

Nu s-a constatat scăderea populațiilor acestei specii și nu beneficiază de măsuri speciale de ocrotire

Pipistrellus nathusii (KEYSERLING & BLASIUS, 1839) (liliacul cu piele aspră; liliacul lui Nathusius) caută doar zonele împădurite; rareori a fost raportat din așezările rurale. Pădurea Sarului (Ot.) și Lunca Dunării dețin încă mici populații din această specie.

Figurează în Legea 167/2000 și în Cartea Roșie a Vertebratelor din România.

Pipistrellus pipistrellus (SCHREBER, 1774) (liliacul pitic) preferă încăperile și podurile caselor din mediul rural, dar și scorburile arborilor din zonele împădurite ale Olteniei. Este practic specia de lilieci cu cea mai largă răspândire în zona cercetată.

Este o specie cu populațiile stabile din punct de vedere numeric și nu beneficiază de măsuri de protecție.

Miniopterus schreibersii (KUHL, 1819) (liliacul cu aripi lungi) se adăpostește în peșteri și fisuri de stânci pentru perioada de hibernare și de scorburile și poduri de case pentru coloniile de îngrijire a puilor, în timpul verii. Noi l-am identificat la Gura Motrului (Mh.).

Reprezentat prin colonii de mii de indivizi, cu numai 30 – 40 de ani în urmă, astăzi înregistrează un drastic declin numeric al populațiilor sale și se bucură atât de măsuri naționale cât și internaționale de conservare: Legea 167/2000 și Cartea Roșie a Vertebratelor din România, și figurează în Anexele I și II ale Directivei Habitadelor a Consiliului Uniunii Europene.

Ordinul **LAGOMORPHA** BRANDT, 1855

Familia **Leporidae** GRAY, 1821

Lepus europaeus PALLAS, 1778 (iepurele de câmp) – specia cea mai frecventă și mai importantă din punct de vedere cinegetic este prezentă în toate zonele Olteniei, de la nivelul Luncii Dunării, până în zona subcarpatică.

Figurează între speciile de vânat cu păr, notată în Anexa 1 a Legii 103/1996 de conservare a fondului cinegetic.

Ordinul **RODENTIA** BOWDICH, 1821

Familia **Sciuridae** GRAY, 1821

Sciurus vulgaris LINNAEUS, 1758 (veverița) cunoaște efectul legilor de conservare. Se înregistrează o creștere a numărului de indivizi și mai ales o extindere a răspândirii speciei în zonele împădurite, de mică altitudine. În colecțiile Muzeului Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa” din București am introdus o veveriță proaspăt omorâtă (probabil de jder – *Martes martes*), în pădurea Sarului (Ot.).

Datorită valorii sale economice și cinegetice, figurează în Anexa 1 a Legii 103/1996 de conservare a fondului cinegetic.

Spermophilus citellus (LINNAEUS, 1766) (popândău; țâstar; șuiță; chință) este reprezentat prin populații mici, instalate în terenurile înțelenite din dreptul localităților Calafat – la marginea pădurilor de salcâmi, apoi la Maglavit și Ciuperceni, precum și pe malurile Jiului, între Poiana și Gigheru.

Deoarece numărul indivizilor scade de la un la altul în populațiile mici și izolate, specia este amenințată și s-au luat măsuri de ocrotire, prin includerea (pe plan național) în Cartea Roșie a Vertebratelor din România, iar pe plan internațional – de trecere în Anexele I și II ale Directivei Habitadelor a Consiliului Uniunii Europene.

Familia **Myoxidae** GRAY, 1821

Muscardinus avellanarius (LINNAEUS, 1758) (pârșul de alun) preferă lizierele de păduri, noi colectând 3 exemplare de la Cobia și de la Gura Motrului.

Pe plan național, ca precupare de ocrotire, figurează în Cartea Roșie a Vertebratelor din România.

Dryomys nitedula (PALLAS, 1779) (pârșul de copac; pârșul cu coadă stufoasă) preferă aceleași habitate ca specia precedentă de pârși, fiind însă mult mai rară. Am colectat două exemplare din pădurea Cobia.

Populațiile sale înregistrează un declin numeric drastic și deocamdată nu figurează decât în Cartea Roșie a Vertebratelor din România.

Eliomys quercinus (LINNAEUS, 1766) (pârșul de stejar) este specia cu cele mai mici populații de pârși, practic nefiind observat decât în pădurea de la Cobia.

Deși figurează doar în Cartea Roșie a Vertebratelor din România, necesită măsuri severe de ocrotire și de instalare a unor culcușuri artificiale, pentru perioada de hibernare.

Familia **Cricetidae** ROCHEBRUNE, 1883

Cricetus cricetus (LINNAEUS, 1758) (hârciogul, cățelul pământului) preferă locurile înțelenite, dar și culturile de cereale, și mai ales pe cele de leguminoase. A fost observat în vecinătatea Ostrovului Mare și am colectat un exemplar dintr-o cultură de porumb, lângă pădurea Cobia.

Datorită declinului drastic al populațiilor sale, hârciogul figurează în Cartea Roșie a Vertebratelor din România și în Anexa 1 a Legii 103/1996 de ocrotire a fondului cinegetic.

Familia **Arvicolidae** GRAY, 1821

Clethrionomys glareolus TILESIIUS, 1850 (șoarecele scurmător de pădure) preferă locurile împădurite din regiunile de deal (ex., la Gura Motrului, de unde am colectat 3 exemplare) și în regiunile muntoase. Se adăpostește pe sub trunchiuri și sub pietre. Este important pentru hrana mamiferelor carnivore și a păsărilor răpitoare

Dinamica populațiilor acestei specii nu indică un declin numeric sesizabil și deocamdată nu figurează în nici o lege națională sau internațională de conservare.

Arvicola terrestris (LINNAEUS, 1758) (șobolanul roșu de apă; guzganul roșu; guzganul de apă) nu se îndepărtează de cursurile de apă sau de mlaștinile în ale căror maluri își sapă galeriile, cu un culcuș situat deasupra nivelului maxim al apei. Noi am colectat un singur exemplar din Ostrovul Mare (Mh.), dar există și de-a lungul râurilor Olt și Jiu.

Specia este concurată în habitatele sale de *Rattus norvegicus* – foarte bun înotător și cu o mai mare plasticitate adaptativă, încât șobolanul de apă înregistrează un evident declin numeric în populațiile sale și deocamdată figurează doar în Cartea Roșie a Vertebratelor din România.

Microtus (= *Pitymys* MC MURTRIE, 1831) *subterraneus* (DE SÉLYS-LONGSCHAMPS, 1836) (șoarecele subpământean) preferă habitatele înțelenite și lizierele pădurilor de foioase. Noi am colectat 11 exemplare din vecinătatea pădurilor Braniște și Calopăr (Dj.).

Este reprezentat în fauna țării și a Olteniei prin populații mici și izolate, cu mare risc de declin numeric. Încă nu figurează în vreo lege națională sau internațională de conservare.

Microtus arvalis (PALLAS, 1779) (șoarecele de câmp; șoarecele cu coada scurtă) trăiește în ecosistemele cultivate din care preferă culturile de leguminoase. Există însă și în locurile înțelenite, dar cu suficient strat fertil, pentru a-și săpa cu ușurință galeriile. Noi l-am colectat și l-am observat practic în toate punctele cercetate din Oltenia.

Se poate spune că are populații stabile din punct de vedere numeric și încă nu necesită legislație specială de conservare.

Ondatra zibethicus (LINNAEUS, 1766) (bizamul; șobolanul mirositor) trăiește în aceleași ecosisteme și habitate ca ale șobolanului de apă (*Arvicola terrestris*), cu diferența că este colectat de localnici pentru blana sa utilizată în industria confecțiilor. Noi am colectat un exemplar de la heleșteele de la Bistreț (Dj.).

Pătruns în țară pe la Oradea și prin delta Dunării, astăzi practic este răspândit de-a lungul tuturor cursurilor de apă și pe marginile bălților, de la nivelul Luncii Dunării până în regiunea subcarpatică. Figurează în Anexa 1 din Legea 103/1996, de ocrotire a fondului cinegetic.

Familia **Muridae** GRAY, 1821

Apodemus sylvaticus (LINNAEUS, 1758) (șoarecele de pădure) este specia dominantă în cercetările noastre din Oltenia, practic existând în toate tipurile de ecosisteme: păduri și liziere, pajiști, culturi agricole, grădini și livezi. Un număr de 167 exemplare de *A. sylvaticus* a fost însumat în cele aproape 140 zile deplasări în diferite puncte din Oltenia. Este important între componentele hranei mamiferelor carnivore și a păsărilor răpitoare de zi și de noapte. Dinamica populațiilor sale afectează și dinamica răpitoarelor, fiind o strânsă corelare între numărul acestor șoareci și al prădătorilor.

Deoarece are populații mari, cu numeroși indivizi nu s-a pus problema ocrotirii acestei specii.

Apodemus flavicollis (MELCHIOR, 1834) (șoarecele gulerat) trăiește numai în ecosistemele de pădure compactă, fără defrișări, păstorit sau alte presiuni antropice. Este mult mai rar reprezentat în zonele cercetate, noi colectând doar 33 exemplare din pădurile Braniște, Cobia, Reșca-Romila și Gura Motrului.

Deși nu beneficiază de vreo reglementare prin care să fie ocrotit, totuși, sesizând un declin numeric al populațiilor șoarecelui gulerat considerăm este vulnerabil, în condițiile în care este la fel de important în hrana mamiferelor carnivore și a păsărilor răpitoare, ca șoarecele de pădure.

Apodemus agrarius (PALLAS, 1771) (șobolanul de câmp; șoarecele cu dungă) preferă habitatele cu grad ridicat de umiditate, atât din păduri cât și din locuri deschise. Locurile mlăștinoase sau străbătute de cursuri de apă, chiar prin

ecosistemele agricole din toată Oltenia sunt populate cu această specie. Noi am colectat 74 exemplare din mai toate stațiile cercetate.

Vulnerabilă prin activitatea răpitoarelor, poate fi considerată totuși drept o specie cu populații stabile și deocamdată nu se bucură de vreo măsură de conservare.

Apodemus uralensis (PALLAS, 1811) (șoarecele mic de pădure) este o specie mult mai rară în ecosistemele cercetate din Oltenia, colectând doar 6 exemplare de la Dăbuleni, Ciuperceii vechi și Gura Motrului. În afara ecosistemelor de pădure trăiește și în locuri deschise, cu vegetație spontană sau cultivată.

Este o specie cu populații stabile din punct de vedere numeric și deocamdată nu beneficiază de măsuri de conservare.

Rattus norvegicus (BERKENHOUT, 1769) (șobolanul de casă; șobolanul cenușiu; guzganul; cloțanul) trăiește practic în toate tipurile de ecosisteme; poate fi considerată o specie ubiquistă. La raportarea șobolanului de apă a fost menționat șobolanul cenușiu drept concurent, prin plasticitatea adaptativă mai mare. Așezările omenești și anexele gospodăriilor rurale.

Este specia pentru care sunt necesare metode de combatere și nu de ocrotire, tendințele populațiilor sale fiind de creștere.

Mus musculus LINNAEUS, 1766 (șoarecele de casă) este asemenea șobolanului cenușiu, adaptat să trăiască în toate tipurile de ecosisteme, așezările omenești și anexele lor fiind preferate pentru perioada de iarnă. În toată Oltenia, ca de altfel și în toată țara este cunoscută migrarea șoarecilor de casă în timpul primăverii spre câmp, și invers pentru iernare.

Nici șoarecele de casă nu se bucură de vreo măsură de ocrotire căci populațiile sale înregistrează creșteri numerice permanente și se impun măsuri de combatere.

Mus spicilegus (PETENYI, 1882) (șoarecele de mișună) trăiește numai în culturile de cereale sau cel mult la limita dintre pădurile de foioase de altitudini joase, cu terenurile cultivate cu cereale. Obișnuiește să-și adune rezerve de hrană pentru iarnă, constând din inflorescențe de plante sălbatice, dar și din spice și boabe de cereale, adunate în movile sau mișune, pe care spre toamnă le acoperă cu un strat de pământ gros de 15 – 20 cm. Din Oltenia am colectat 21 exemplare, de la Ostrovul Mare (Mh.), Scornicești și Balș (Ot.), Bistreț (Dj.).

Se poate aprecia că această specie are populații stabile și încă nu necesită vreo măsură de conservare.

Micromys minutus (PALLAS, 1771) (șoarecele pitic) preferă locurile înierbate, construindu-și culcușurile pe tijele plantelor spontane, dar asemenea culcușuri am găsit și în lizierele de pădure (ex., la pădurea Sarului – Ot. și la Dăbuleni –Dj.).

Este o specie cu populații foarte mici și izolate, vulnerabilă în condițiile distrugerii habitatelor și de creștere a presiunii antropice, dar încă nu beneficiază de vreo măsură de ocrotire.

Familia **Spalacidae** GRAY, 1821

Spalax microphthalmus GÜLDENSTAEDT, 1770 (orbetele mare; orbetele răsăritean; cartofarul mare) trăiește atât în locuri înțelenite (ex. șesul de lângă linia ferată de la Craiova spre Segarcea), dar și în păduri, în parcelele cultivate cu napi sau cu cereale, cum este cazul la Cobia – tot din județul Dolj.

Răspândirea acestei specii este pe de o parte restrânsă la zona amintită, iar pe de altă parte indivizii săi sunt în permanentă decimare de către mamiferele carnivore (ex., nevăstuici care pătrund în galeriile orbeților, pentru a-i vâna). În ciuda declinului drastic al populațiilor acestei specii, încă nu beneficiază de vreo măsură de protecție.

Familia **Zapodidae** COUES, 1875

Sicista subtilis (PALLAS, 1773) (șoarecele dungat de stepă) preferă ecosistemele tipice de stepă și este o specie foarte rară în Oltenia. Popescu și col. (1976) au raportat-o cu ocazia studierii faunei de veretbrate din complexul de irigații Sadova – Corabia de lângă localitatea Dăbuleni (Dj.). La exemplarul colectat de autorii menționați, stomacul era infestat cu o specie de nematod (neidentificată) din genul *Physaloptera*. Noi nu am colectat nici un exemplar de *S. subtilis*.

Fiind extrem de rară atât în Oltenia cât și în restul arealului din țara noastră (Moldova și Dobrogea) și înregistrându-se un declin drastic al numărului de indivizi din micile populații prin care este reprezentată, specia este inclusă în Cartea Roșie a Vertebratelor din România (ca măsură națională de ocrotire) și în Anexa II a Directivei Habitatelor a Consiliului Uniunii Europene.

Ordinul **CARNIVORA** BOWDICH, 1821

Familia **Canidae** GRAY, 1821

Canis aureus LINNAEUS, 1758 (șacalul) a fost prima oară semnalat în fauna României chiar în Oltenia – localitatea Ghidici, de CĂLINESCU (1930), pe atunci semnalările fiind accidentale, prin trecerea iarna, peste podul de gheață, din Bulgaria. Astăzi pe teritoriul României (deci și în Oltenia) există populații stabile de șacali, prin anii '80 devenind un semn de întrebare, în sensul identificării speciei de către vânătorii neexperimentați. Preferă Lunca Dunării din întreaga Oltenie, dar pot pătrunde și în interiorul țării, în zonele cu tufișuri, stufăriș și papură.

Deși populațiile de șacal înregistrează creșteri ușoare de la un an la altul, specia figurează în Anexa 1 a Legii 103/1996 de conservare a fondului cinegetic, precum și în cartea Roșie a Vertebratelor din România.

Vulpes vulpes (LINNAEUS, 1758) (vulpea) trăiește în toate tipurile de ecosisteme din Oltenia și reprezintă interes între speciile de vânat cu păr.

De aceea, în ciuda faptului că nu înregistrează declin drastic în populațiile sale figurează în Anexa 1 a Legii 103/1996 de conservare a fondului cinegetic.

Familia **Mustelidae** SWAINSON, 1835

Meles meles (LINNAEUS, 1758) (bursucul; viezurele) preferă malurile nisipoase sau cu aluviuni, în care își poate săpa cu ușurință vizuinele. Marginile de șosea de la Caracal spre Piatra Olt sau vecinătatea pădurii Sarului și Scornicești(Ot.), apoi Ostrovul Mare și Gura Motrului (Mh.) sunt doar câteva locuri din Oltenia în care am identificat prezența bursucilor și am găsit lațuri de sârmă, instalate pentru prinderea lor. Deși sunt considerați a fi nocturni, în iunie iunie 1982 am întâlnit în jurul orei 15, pe un drum forestier din pădurea Sarului, o familie din 5 indivizi (2 adulți și 3 juvenili), ieșiți după o ploaie torențială, probabil să-și caute hrana.

Este o specie cu populațiile în declin numeric datorită presiunii antropice, în special braconarea bursucilor pentru blană și de aceea apare în Anexa 1 a legii 103/1996 de ocrotire a fondului cinegetic.

Lutra lutra (LINNAEUS, 1758) (vidra) este una din speciile care, ca urmare a măsurilor de protecție înregistrează o redresare a populațiilor sale, astăzi fiind practic semnalată de-a lungul tuturor cursurilor de apă din țară. În Oltenia trăiește mai ales în bălțile și heleșteele de-a lungul Dunării: Ostrovul Mare (Mh.), Dăbuleni, Calafat și Ciupercenii Vechi (Dj.), Corabia (Ot.).

Pe plan național este ocrotită prin trecerea sa în Anexa 1 a legii 103/1996 – a fondului cinegetic și în Cartea Roșie a Vertebratelor din România. Pe plan internațional este o specie de interes pentru ariile protejate Natura 2000 și figurează în Anexele I și II a Directivei Habitatelor elaborată de Consiliul Uniunii Europene.

Martes martes (LINNAEUS, 1758) (jderul de copac) are o răspândire restrânsă în Oltenia, la pădurile compacte din zonele deluroase și subcarpatice, noi observându-l în vecinătatea localităților Balș (Ot.) și Gura Motrului (Mh.).

În puținele ecosisteme în care trăiește își păstrează o stabilitate a numărului de indivizi, deoarece este trecut și în Anexa 1 a legii 103/1996 de ocrotire a fondului cinegetic, și în Cartea Roșie a Vertebratelor din România. *Mustela putorius* (LINNAEUS, 1758) (dihorul comun) trăiește în toate ecosistemele din Oltenia, începând cu zonele împădurite și cele cultivate, continuând cu tufișuri și vegetație ierboasă înaltă (stuf, papură, rogoz) și în localitățile din mediul rural, unde este încriminat în pierderile de păsări domestice și ouăle acestora. Am observat un individ de *M. putorius* înotând în Balta Bistreț (Dj.).

Se poate aprecia că are populațiile stabile din punct de vedere numeric, dar fiind vânat și braconat pentru blana sa, figurează în Anexa 1 a legii 103/1996 de conservare a fondului cinegetic.

Mustela nivalis LINNAEUS, 1766 (nevăstuica) preferă lizierele de păduri, marginile de drumuri cu tufișuri, grădinile și în general locurile bogate în specii de rozătoare. Ostrovul Mare și Gura Motrului (Mh.), Cobia – Calopăr (Dj.), pădurea Sarului și Reșca-Romila (Ot.) sunt locurile în care am observat *M. nivalis*. Pândind în pădurea Cobia (Dj.), la deschiderea galeriei unui orbete mare să scoată mușuroi, după aproximativ 45 minute a apărut o nevăstuică, probabil după ce avusese un prânz consistent din titularul galeriei.

Totuși, presiunea antropică tot mai crescută de la un la altul a dus la declinul drastic al numărului de indivizi de *M. nivalis* și ca urmare, pe plan național figurează în Anexa 1 a Legii 103/1996 de ocrotire a fondului cinegetic.

Familia **Felidae** GRAY, 1821

Felis silvestris SCHREBER, 1777 (pisica sălbatică) preferă Lunca Dunării și ale râurilor Olt și Jiu, dar și stufăriile din vecinătatea digului, la sud de localitatea Bistreț (Dj.), unde am văzut un exemplar (probabil record de talie și greutate) de pisică sălbatică. În Ostrovul Mare și la Gura Motrului (Mh.) este raportată de pădurari.

Deoarece înregistrează un declin numeric drastic, pe plan național este trecută în Anexa 2 a Legii 103/1996 de ocrotire a fondului cinegetic și în Cartea Roșie a Vertebratelor din România.

Ordinul **ARTIODACTYLA** OWEN, 1848

Familia **Suidae** GRAY, 1821

Sus scrofa LINNAEUS, 1758 (mistrețul; porcul sălbatic) este specia ubiquistă, care se adaptează cu ușurință la condițiile tuturor ecosistemelor din Oltenia. Lunca Dunării și ale râurilor Olt și Jiu, tufișurile și stufăriile din vecinătatea Digului sau mai spre nord de la Dunăre, pădurile din Ostrovul Mare și Gura Motrului (Mh.), pădurea Braniște de la Bistreț (Dj.) sau pădurea Sarului (Ot.), precum și zonele deluroase și cele subcarpatice sunt populate de un număr prea mare de mistreți, care produc pagube în culturile și grădinile din zonele respective.

Fiind însă o specie importantă între cele de vânat cu păr este trecută în Anexa 1 a Legii 103/1996 de ocrotire a vânatului.

Familia **Cervidae** GRAY, 1821.

Cervus dama (LINNAEUS, 1758) (cerbul lopătar) preferă doar ecosistemele de pădure, din care indivizii ies în locuri deschise și cultivate, pentru a se hrăni. Pentru Oltenia, o populație importantă de cerbi lopătari o raportăm de la Reșca-Romila (Ot.).

Datorită importanței sale economice și din punct de vedere vânătorec este trecută în Anexa 1 a Legii 103/1996, de ocrotire a fondului cinegetic.

Capreolus capreolus (LINNAEUS, 1758) (căprioara) preferă aceleași ecosisteme ca cele menționate pentru cerbul lopătar, ieșirile din pădure în culturile agricole, pentru a se hrăni fiind mai frecvente. Are o răspândire mai largă decât cerbul lopătar, practic existând în toate peticele de pădure din Oltenia.

Pe plan național beneficiază de protecție prin includerea în Anexa 1 a legii 103/1996 de ocrotire a fondului cinegetic și în Cartea Roșie a vertebratelor din România.

CONCLUZII

1. Fauna de mamifere din Oltenia deține ceva mai mult de 50% dintre speciile grupului, din întreaga țară. Ordinul Insectivora este reprezentat prin 3 familii, cu 5 genuri la care aparțin 8 specii; ordinul Chiroptera – 2 familii cu 7 genuri și 12 specii; ordinul Lagomorpha – 1 familie cu un gen și o singură specie; ordinul Rodentia – 7 familii cu 16 genuri de care țin 20 de specii; ordinul Carnivora – 3 familii cu 7 genuri și 8 specii; ordinul Artiodactyla – 2 familii cu numai 3 genuri, fiecare cu câte o singură specie.

2. Unele din cele 52 specii de mamifere raportate pentru Oltenia au o răspândire largă, atât în restul țării, cât și în zona cercetată, o parte din ele necesitând chiar măsuri de combatere (*Rattus rattus*, *Mus musculus*). Altele sunt restrânse la ecosisteme specifice (ex., dintre mamiferele amfibii – *Neomys fodiens*, *Arvicola terrestris*, *Ondatra zibethicus* sau dintre cele stepice – *Sicista subtilis*). În sfârșit, sub aspect ecologic, mamiferele mici reprezintă hrana de bază a celor carnivore și a păsărilor răpitoare de zi și de noapte.

3. Sub aspectul tendinței de evoluție a populațiilor speciilor de mamifere din Oltenia, numai 7 înregistrează creșteri – dintre care două muride care necesită chiar măsuri de combatere, la celelalte 5 specii creșterile numerice fiind puse pe seama efectului favorabil al măsurilor de ocrotire. Alte 17 specii de mamifere din Oltenia pot fi considerate că au populații relativ stabile, iar 29 de specii înregistrează declin numeric drastic.

4. În privința statutului de ocrotire pe plan național, din cele 53 specii de mamifere raportate, 10 specii (de lilieci) se află sub scutul Legii 167/2000 de aderare a României la Convenția Europeană EUROBATS și 15 – sunt trecute în anexele Legii 103/1996 de ocrotire a fondului cinegetic. Un număr de 26 specii de mamifere raportate pentru Oltenia figurează în Cartea Roșie a Vertebratelor din România. Fără statut național de ocrotire sunt 18 specii. Pe plan internațional, 8 specii se înscriu între cele de interes pentru Comunitatea Europeană.

BIBLIOGRAFIE

- CĂLINESCU R. 1931. *Mamiferele României. Repartiția și problemele lor biogeografice-economice*. Buletinul Ministerului Agriculturii. 251: 1-103.
- CĂLINESCU R. 1940. *Asupra răspândirii dihorului pătat în Munții Mehedințului*. Buletinul Societății de Geografie. 53: 196-199.
- BAZILESCU ELENA 1971. *Date asupra coloniei de lilieci de la Runcu-Gorj*. Stud. și com. Muz. Șt. Nat. Bacău: 359-363.
- BAZILESCU ELENA 1971. *Studii morfologice asupra osului penian la chiroptere (nota 1)*. Lucr. simp. "Fauna, flora și vegetația Olteniei". Univ. Craiova: 65-70.
- BAZILESCU ELENA 1977. *Contribuții la cunoașterea chiropterelor din Oltenia*. Rezumatul tezei de doctorat. Univ. București: 1-24.
- BAZILESCU ELENA, SORESCU CONSTANTINA, CRUCE M., POPESCU M. 1980. *Catalogul sistematic al colecțiilor de vertebarte din Muzeul Olteniei*. Stud. și com. Muzeul Olteniei Craiova. 3: 311-401.
- DUMITRESCU M., TĂNĂSACHI J. 1953. *Barbastella barbastellus – chiropter nou pentru R.P.R.* Rev. Univ. "C.I. Parhon", București. 3: 185-194.
- DUMITRESCU MARGARETA, TĂNĂSACHI J. 1955. *Contribuții la studiul biologiei chiropterelor. Dinamica și hibernația chiropterelor din peștera Lilieciilor de la Mănăstirea Bistrița*. Bul. Sect. Șt. Biol., București. 7. 2: 317-357.
- DUMITRESCU MARGARETA, TĂNĂSACHI J., ORGHIDAN T. 1962-1963. *Răspândirea chiropterelor în R.P.R.* Lucr. Inst. Speol. "Emil Racoviță", București. 1-2: 509 – 575.
- MURARIU D. 1989. *L'influence des facteurs anthropiques sur les mammifères sauvages de l'île Ostrovul Mare – Danube, Roumanie*. Trav. Mus. d'Hist. Nat. "Grigore Antipa", București. 30: 307-315.
- MURARIU D. 2000. *Fauna României. Mammalia. Fascicula 1 - Insectivora*. Edit. Acad. Rom., București. 16. 1: 1-142.
- MURARIU D. 2004. *Fauna României. Mammalia. Fascicula 4 - Lagomorpha, Cetacea, Artiodactyla, Ordinul Perissodactyla (fără specii actuale)*. Edit. Acad. Rom., București. 16. 4: 1-209.
- MURARIU D., MUNTEANU D. 2005. *Fauna României. Mammalia. Fascicula 5 - Carnivora*. Edit. Acad. Rom., București. 16. 5: 1-223.
- MURARIU D., TĂLPEANU M., ANDREESCU I., PASPALEVA M. 1982. *Régime alimentaire du Moyen-Duc (Asio otus) au cours de deux hivers dans le sud de la Roumanie*. Trav. Mus. d'Hist. Naturelle "Grigore Antipa", București. 24: 203-208.
- POPESCU AL., MURARIU D. 2001. *Fauna României. Mammalia. Fascicula 2 - Rodentia*. Edit. Acad. Rom., București. 16. 2: 1-208.
- POPESCU A., BARBU P., COCIU M. 1976. *Sur la présence de l'espèce Sicista subtilis Pallas, 1773 (Rodentia, Zapodidae) dans la région de dunes du complexe des irrigations Sadova-Corabia*. Trav. Mus. d'Hist. Nat. "Grigore Antipa". 17: 467-469.

Dumitru Murariu

Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa”
București, Șos. Kiseleff nr. 1
e-mail: dmurariu@antipa.ro